

2. Меднікова Г. І. Самооцінка та рівень домагань особистості як динамічна система: дис. кандидата психологічних наук. Харків, 2002. 194 с.
3. Потапенко Я. О. Гносеологічні категорії "тіло" та "тілесність" у сучасному українському історіографічному дискурсі. Вісник Черкаського університету, 2012. Вип. 222. С. 3-8.
4. Продан О. О. Особливості структури процесу самоусвідомлення у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях. Вісник післядипломної освіти, 2012. Вип. 8. С. 282-289. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2012_8_45

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Шпак Еліна Борисівна

здобувач вищої освіти факультету публічного управління,
соціальних та природничих наук, спеціальності 053 «Психологія»

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Науковий керівник: Томчук Михайло Іванович

ORCID ID: 0000-0002-4508-1495

доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Україна

Актуальність теми, розробка її у науковій вітчизняній та зарубіжній літературі. Формування професіоналізму у студентів було і є одним із найважливіших завдань закладів освіти як нашої країни, так і світу загалом. Усвідомлений вибір фаху, відповідальність за цей вибір та правильний розвиток у обраному напрямку є ключем до досягнення

справжнього успіху в будь-якій сфері професійної діяльності. В нинішніх умовах важливо визнати, що студенти та викладачі ЗВО стикаються з низкою викликів, які впливають на їхнє фізичне та психічне благополуччя. Переміщення фокусу уваги з виключного акценту на академічні успіхи на підтримку та нормалізацію психічного стану стає ключовим аспектом в забезпеченні всебічного розвитку студентів у нинішній нестабільній ситуації.

Дистанційне та змішане навчання, кризи, такі як COVID-19 та воєнні дії, накладають додатковий стрес та тиск на психічне здоров'я студентів. Важливо враховувати вище зазначені фактори при організації навчання та розробці мотиваційних стратегій. Підтримка самоосвіти, бажання навчатись та підвищення професійної мотивації стають не лише завданням викладачів ЗВО у контексті викладання свого предмету, але і загальним завданням для управління, адміністрування та всієї освітньої спільноти.

Метою статті є аналіз психологічних чинників розвитку професійної мотивації студентів, на що вказують й інші науковці [1].

Професійна мотивація неоднорідна, вона залежить від багатьох психологічних і соціологічних факторів, співвідношення між якими визначає система ціннісних орієнтацій молодої людини. Зарубіжними та вітчизняними психологами здійснено вагомий внесок у дослідження психологічних особливостей розвитку професійної мотивації у студентів. Значний внесок в розвиток даної теми зробили: А. Адлер, Р. Альберті, Е. Берн, Дж. Вольпе, В. Вендланд, П. Ванцвайг, У. Джеймс, Ф. Зімбардо, Д. Дж. Ліberman, А. Лазарус, А. Маслоу, Ф. Перлз, К. Роджерс, М. Еммонс, Р. Ентоні та інші.

Виклад основного матеріалу. Мотивація - це комплекс психологічних сполук, що впливають на поведінку людини, який підштовхує її до праці з великою відданістю та увагою, навіть у випадках, коли обставини її несприятливі. Для дослідження психологічних чинників

професійної мотивації студентської молоді були використані методики: авторська анкета для усвідомлення сенсу професійної діяльності, важливості та ролі професії у суспільстві, «Орієнтаційна анкета «Спрямованість особистості» (автор Б. Басс у модифікації В. Смейкали та М. Кучери), методика «Діагностика мотивації успіху і боязні невдач (за Н. Фетіскінім), методика «Якоря кар'єри», методика діагностики ціннісних орієнтацій у кар'єрі (автор Е.Шейн), методика вивчення мотивації професійної діяльності «Рівень професійної мотивації» (автор К. Земфіра) та ін.

У дослідженні взяли участь 50 студентів 2, 3, 4 курсу факультету менеджменту, факультету будівництва та факультету енергетики Вінницького Державного Технічного Університету. Серед них: 12 осіб жіночої статі (24%) та 38 осіб чоловічої статі (76%). З них: студентів 2 курсу 20%, студентів 3 курсу 32%, студенти 4 курсу 48%.

Результати дослідження за опитуванням за допомогою авторської анкети, що спрямована на визначення ставлення студентів щодо майбутньої професійної діяльності засвідчили, щодо вибору професії респондентів: це соціальна важливість професії (10%), можливість особистісної самореалізації в професії (24%), високий рівень матеріальної винагороди (44%), престижність даної професії (22%). Проте серед опитаних тільки 36% студентів відчувають наявність професійного зростання в університеті. Водночас 64% студентів відповіли, що цього зростання не відчувають. Майже всі досліджувані (80%) планують використовувати знання, отримані під час навчання в університеті, в своїй професійній діяльності. Більше половини респондентів (70%), планують розвивати свої навички та підвищувати кваліфікацію після завершення навчання в університеті, що буде перевагою для них під час працевлаштування та конкуренції на ринку праці. Більше половини респондентів вже мають розуміння власних цілей та завдань майбутньої професійної діяльності (66%). За результатами

опитування 72% респондентів задоволені своїми досягненнями під час навчання, 24% мають певні сумніви, а 4% зовсім не задоволені. Такий результат можна вважати позитивним, оскільки критичне оцінювання своїх досягнень сприяє розвитку та вдосконаленню особистості.

Важливо визначити, чого людина насправді прагне, що для неї є найважливішим і цінним, і, за потреби, скоригувати свою поведінку. З метою дослідження спрямованості особистості студентів нами було використано методичку орієнтаційна анкета «Спрямованість особистості» Б. Басса у модифікації В. Смейкали та М. Кучери. Отримані результати вказують, що більшість студентів мають орієнтацію на спілкування (66%), що свідчить про їхню соціальну активність та важливість міжособистісної взаємодії. Спрямованість на себе (24%) вказує на групу студентів, які зосереджені на власних потребах та особистих цілях. Лише 10% респондентів виявили спрямованість на завдання, що свідчить про невелику частку тих, хто орієнтований на досягнення конкретних результатів та виконання поставлених завдань. Такий розподіл може вказувати на необхідність стимулювання у ЗВО орієнтації на конкретні завдання, щоб покращити професійне та навчальне зростання студентів.

Результати дослідження за методикою «Діагностика мотивації успіху і боязні невдач» (Н. Фетіскін) показують, що у більшості респондентів мотивація на успіх у професійній діяльності не є вираженою (70%), що може свідчити про невизначеність або байдужість студентів до майбутньої кар'єри. Лише 20% з них мають чітку мотивацію на досягнення успіху, тоді як 10% студентів виявили мотивацію до невдач, що може вказувати на тривогу або низьку впевненість у своїх професійних перспективах. Ці результати підкреслюють важливість підтримки супроводу студентів у визначенні їхніх цілей і розвитку впевненості у своїй кар'єрі.

Аналіз результатів опитування за методикою «Якоря кар'єри» виявив, що найнижчими виявилися кар'єрні орієнтації на «служіння», де середнє

значення дорівнює 3,01. Це свідчить про те, що поняття допомоги людям і служіння суспільству не є важливими для більшості респондентів, що може вказувати на недостатній розвиток емоційної мотивації. Орієнтація на «підприємництво» виявила середнє значення 4,02, що свідчить про прагнення створювати нові проєкти й готовність молоді ризикувати. За показником «професійна компетентність» середнє значення становило 3,27, і у 50% респондентів результати виявилися нижчими за середні значення. Це означає, що багато студентів не мають сильної мотивації до майстерності та професійного зростання, що може бути пов'язано з недостатньо сформованими професійними і життєвими цінностями.

Аналіз результатів дослідження мотивації професійної діяльності студентів за методикою К. Земфіра показав, що більшість респондентів демонструють зовнішню негативну мотивацію (58%) і значно нижчий рівень внутрішньої мотивації (середній бал 1,7). Високий рівень зовнішньої негативної мотивації (4,03) свідчить про те, що багато студентів діють через бажання уникнути негативних наслідків, а не через індивідуальний інтерес до самої діяльності. Зовнішню позитивну мотивацію було виявлено у 42% респондентів, що вказує на їх залежність від зовнішніх стимулів, таких як заохочення або матеріальні блага.

Професійна мотивація студентів переважно знаходиться на конструктивному рівні (66%), тоді як репродуктивний рівень розвитку професійної мотивації спостерігається у 34%. Творчий рівень не виявлено у жодного респондента. Це вказує на недостатню глибину внутрішніх мотивів і низьку здатність студентів знаходити цінність у самій професійній діяльності, що негативно впливає на їх емоційну стабільність і мотиваційну самореалізацію.

Висновки. Підсумовуючи результати, можна зробити висновок, що рівень професійної мотивації у студентів залишається недостатньо розвиненим. Лише 10% респондентів орієнтовані на завдання, а

мотиваційний позитив виражений лише у п'ятій частини опитаних, тоді як 10% мають мотивацію на невдачі. За методикою «Якоря кар'єри» (Е. Шейн), низький рівень професійної компетентності спостерігається у 50% респондентів, що свідчить про відсутність прагнення до професійного зростання. Більшість студентів знаходяться на конструктивному рівні розвитку професійної мотивації (66%), але творчий рівень не виявлено. Студенти старших курсів мають дещо вищий рівень мотивації, що можна пояснити більшим практичним досвідом і їх психологічною підтримкою. З огляду на ці результати, існує потреба в подальшому дослідженні та розробленні мотиваційного тренінгу, спрямованого на розвиток професійної мотивації студентів, це стане предметом наших подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Головська І. Г. Психологічні особливості розвитку мотивації навчання студентів в умовах дистанційного навчання. Актуальні проблеми сучасної психології: матеріали II Всеукраїнської наукової інтернет-конференції 15 жовтня 2021. Одеса, 2021. С. 226-233.
2. Шамлян К. Професійна ідентичність особистості. Соціогуманітарні проблеми людини. 2008. № 3. С. 137-142. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/spl_2008_3_18.pdf